

نگاهی به آزادی‌های فردی و جمعی در پرتو حقوق بین‌الملل

عباس شجاعی^۱، زهرا قاسمی^۲، فاطمه بیرجندی^۳

۱- گروه حقوق، واحد داریون، دانشگاه آزاد اسلامی، داریون، ایران، دانشجوی کارشناسی حقوق

۲- گروه حقوق، واحد داریون، دانشگاه آزاد اسلامی، داریون، ایران، دکترا

۳- گروه حقوق، واحد داریون، دانشگاه آزاد اسلامی، داریون، ایران، دانشجوی دکتری و هیات علمی

z.ghasemi1986@yahoo.com

چکیده

آزادی‌های فردی و جمعی یکی از موضوعات مهم و اساسی در عرصه حقوق بین‌الملل به شمار می‌رود که در اعلامیه و توصیه‌های منبعث از حقوق بین‌الملل بر رعایت آن به عنوان یک اصل خدشه ناپذیر تأکید شده است. حتی توصیه‌ها و اعلامیه‌های موجود در زمینه آزادی‌های فردی و جمعی باعث چالش‌هایی میان حقوق بین‌الملل و حقوق داخلی دولت‌ها شده است؛ این مجادله در عرصه حقوق بین‌الملل و حقوق خصوصی دولت‌ها نمود بیشتری یافته است. در این میان، اعلامیه جهانی حقوق بشر، میثاق بین‌المللی حقوقی مدنی و سیاسی، میثاق بین‌الملل حقوق اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی و ... به عنوان مبانی نظری حقوق بین‌الملل محسوب می‌شوند که هرکدام به نحوی بر آزادی‌های فردی و جمعی تأکید کرده‌اند. آزادی‌هایی نظیر حق آزادی بیان، مذهب، عقیده، اظهارات سیاسی، به عنوان مهم‌ترین ابعاد آزادی فردی به شمار می‌روند و در مقابل، آزادی اجتماعات، تشکیل اتحادیه، سندیکا، حق مالکیت عمومی، آموزش جمعی و برابر و ... نیز به عنوان ابعاد آزادی‌های اجتماعی محسوب می‌شوند که در عرصه حقوق بین‌الملل بسیار مورد توجه هستند و به صورت سلبی و ایجابی، دولت‌ها موظف و ملزم به رعایت آن هستند.

واژگان کلیدی: حقوق بین‌الملل، آزادی فردی، آزادی جمعی، حقوق بشر، میثاق‌های بین‌المللی

۱- مقدمه

عصر کنونی، عصر آزادی‌های فردی و اجتماعی به شمار می‌رود. به طوری که کمتر دولت یا نظام سیاسی را مشاهده می‌کنیم که نسبت به این مسأله بی‌توجه باشد. حتی در دولت‌های اقتدارگرا نیز چنین وانمود می‌شود که حفظ آزادی‌های فردی و جمعی شهروندان برای دولتمردان مهم است. در این که حقوق بین‌الملل و اعلامیه‌هایی نظیر اعلامیه جهانی حقوق بشر باعث توجه بیشتر به آزادی‌های فردی و اجتماعی در کشورهای مختلف جهان شده است، تردیدی وجود ندارد، اما نحوه مواجهه دولت‌ها و نظام‌های سیاسی با این مسأله نیز مهم است. به طوری که برخی دولت‌ها، این اصول و قواعد بین‌المللی را ناهمخوان و ناسازگار با فرهنگ و حقوق داخلی خود تلقی می‌کنند. از سوی دیگر در مقابل، حقوق بین‌الملل عمومی، حقوق خصوصی نیز مشاهده می‌شود، که در واقع به نحوه تصمیم‌گیری‌های حقوقی یک کشور در رابطه با اتباع خود و حتی اتباعی که وارد این کشور می‌شوند، مربوط می‌شود. بنابراین تنوع دیدگاه‌های حقوقی ممکن است حقوق بین‌الملل را با چالش‌هایی روبرو سازد.

با این حال، حقوق بین‌الملل، عام و فراگیر است و اغلب در موضع‌گیری و تصمیمات نهادهای بین‌المللی نظیر سازمان ملل متحد، نهادهای زیرمجموعه آن نظیر شورای امنیت، شورای حقوق بشر، سازمان‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی وابسته به این نهاد بزرگ بین‌المللی و ده‌ها نهاد غیردولتی و فراملی قابل مشاهده است. ضمن اینکه، حقوق بین‌الملل به دلیل تلاش برای گسترش صلح و امنیت بین‌الملل، ضرورتاً با مقوله آزادی سروکار دارد. به طوری که می‌توان درباره آزادی گفت، اجازه یافتن دولت‌ها به کنترل شهروندان ممکن است تبعات خطرناکی به بار آورد. مدافعان حقوق بین‌الملل در زمینه آزادی یادآور می‌شوند که اجازه یافتن حکومت‌ها برای کنترل گفته‌ها و نوشته‌ها خطرناک است. با این حال، عموماً موافقت وجود دارد که